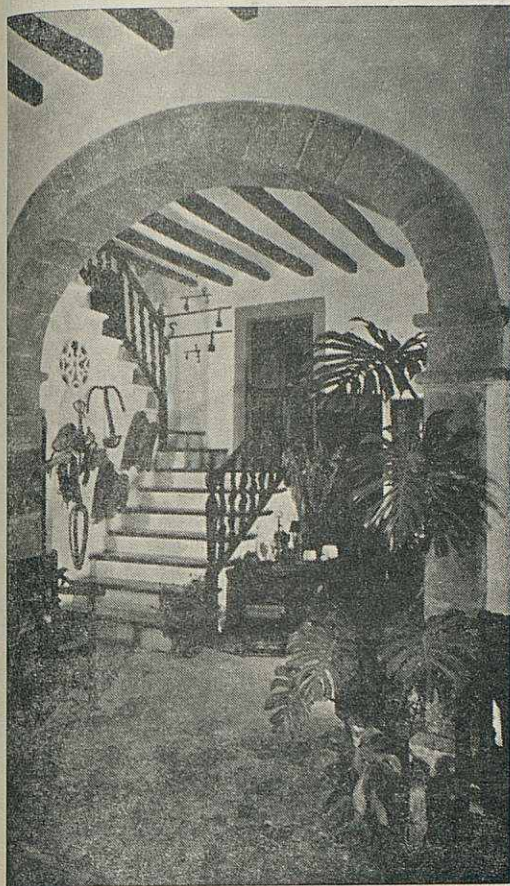

Escrits de Mallorca

La gent

Tots els soldats solen tenir una pensió o una casa on es canvien la roba militar per la de paisà. Del quarter no es pot sortir vestit de paisà. Per la ciutat es va malament vestit amb botes, coll alt i gorra.

Jo tinc també la meva pensió, en un primer pis del carrer de Sant Miquel, al costat de la Plaça Major. És molt al centre de la ciutat: hi ha només un tros de carrer des de la plaça de Cort o de l'Ajuntament.

La Plaça Major és més aviat petita. Porticada com les de Vic, Olot, Banyoles, però amb arcs menys antics que ara reconstrueixen. No sé quina funció deuria tenir la Plaça en temps passats, el que sí he après és que estava en el centre del vell barri jueu.

Mallorca, com a bon port pels vaixells que solcaven el Mediterrà, tenia un barri important de comerciants i banquers. De gent que es dedicava als intercanvis i feia feines sedentàries. Eren als ulls de tothom els jueus, encara que possiblement, com a altres barris d'altres ciutats, s'hi devien fondre jueus i no jueus amb afany de fer riqueses sense massa esforç.

Els mallorquins dels segles passats sabien molt bé quin era el barri i quins eren els que l'habitaven. Els hi deien xuetes.

La història dels xuetes ha sigut important per la ciutat, però ha tingut moments fatídics. Un, l'any 1391, quan una revolta de gent dels pobles de pagès o forans que anava dirigida contra els propietaris que vivien a la ciutat, va acabar descarregant les iras sobre el barri xueta, matant molts del seus habitants.

Un altre, l'any 1691, al final d'uns temps dolents a tota Espanya i també a l'illa. Amb crisi d'aliments i amb idees no massa clares al cap, es va donar als xuetes com a culpables del que passava a la Ciutat i es va decidir d'acabar-los, per part dels nèts de sang. Quins eren exactament els malvats? Les autoritats civils i inquisitorials van trobar més de cent

cognoms que serien acusables i van posar la llista davant de l'Església de Santa Eulàlia perquè tothom ho sabés. Però moltes famílies van tenir prous diners per fer-se treure el nom de la vista del poble i, de cent cognoms, només en van quedar catorze. Contra aquestes famílies van anar les acusacions i varen ésser cremades trenta-set persones.

Durant tot el segle XVIII i el passat —amb reminiscències a l'actual— va seguir la lluita dels nèts i aristocràtics amb els xuetes. Aquests seguien formant un «clan» molt tancat i es veien discriminats tant a l'hora de participar al govern de la ciutat com en la pràctica religiosa i l'ensenyament.

Però ara això ja s'ha acabat i només en queda un mal record. Ha quedat com un joc que practiquen les famílies riques entre elles, gairebé totes tarades amb algun Aguiló, Forteza o altre cognom de la vella llista dels catorze. Un trist joc entre gent que ja no viu la realitat de la ciutat d'ara.

Però el carrer de Sant Miquel, ple de botigues, i els seus voltants, amb carrerons estrets de cases amb terra baix, recorden velles activitats i també vells temors dels xuetes.

La casa on jo poso està entre el carrer de Sant Miquel i un d'aquests carrers estrets que se'n diu Tamorer. La mestressa és una senyora de seixanta vuit anys. Ella no té res a veure amb els vells xuetes. És gironina, de l'Empordà. Al seu país va conèixer de jove un mallorquí que treballava a telègrafs, a Girona i es van casar. Després van anar a Mallorca, l'any 1928. Els anys que van seguir, els van viure molt. Ens ho explicava amb un entusiasme delirant que —segons ella— nosaltres no podem entendre.

El seu marit es va morir jove i ella ha seguit recordant-lo i vivint amb gran empena.

Empordanesa a Mallorca. No és pas estrany. Abans que ella, molts empordanesos hi han viscut. També n'hi havien entre les tropes de Jaume I el Conqueridor i dels seus successors. Després, el camí entre l'Empordà i Mallorca va anar essent un trajecte molt freqüentat.

Facilitat per la geografia, però fàcil també pel contrast humà entre els gironins, emprenedors, i els mallorquins calmosos. Els primers, disposats a fer obres per a treure'n grans coses i els segons disposats a anar vivint sofertament.

Pensant en temps passats, quan encara no hi havien fàbriques ni avions, dominava el món pagès i gairebé tot el comerç era agrícola, pot molt ben ser que l'Empordà ajudés al llançament de la seva gent mar endins. En canvi, era l'illa que ajudava al tancament dels homes que l'anaven habitant i se la feien seva.

El tancament, un no sé què de resignació, la calma... I tot allò que ha sigut propi dels mallorquins: l'amor i la gràcia per les coses petites i la diversitat entre ells mateixos i en els seus pobles.

Lluís Galobart